

Ключевые слова: экологическое образование, экологическое воспитание, экологические кружки, школьная авторская программа, учебный план.

Guran S.V.

PECULIARITY OF ECOLOGICAL DIRECTED PROGRAMS IN THE POLAND ESTABLISHMENTS

The article is dedicated to environmental education of students in educational institutions in Poland. Analyzed by the program authors for the Environment for elementary and middle schools and high schools. The features of environmental education and environmental education in the schools of Poland.

Key words: environmental education, environmental clubs, school authoring program curriculum.

УДК 371.036

Корольова І.І.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У даній статті розкрито особливості методики організації естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності, що забезпечують формування здатності студентів активно використовувати цінності у спілкуванні, пізнанні та творенні.

Ключові слова: естетичне виховання, естетизація навчально-виховного процесу, культуротворча діяльність, естетичний розвиток, естетичний досвід.

У сучасних умовах реформування вища педагогічна школа України спрямовує свою діяльність на визначенні шляхів ефективного розв'язання завдань естетичного виховання студентів, формування їх естетичної свідомості, організації творчої діяльності. Тому особливої уваги заслуговують питання педагогічного забезпечення естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності.

На значущості педагогічних умов естетичного виховання майбутніх учителів наголошують учені В. Бутенко, Л. Масол, Н. Миропольська, Г. Падалка та ін., підкреслюючи, що вища педагогічна школа повинна бути як науковою, так і естетично зорієнтованою, що готуючи студентство як майбутніх фахівців, які мають повною мірою реалізовувати освітньо-виховні функції у суспільстві, необхідно створити оптимальні педагогічні умови для формування їх естетичної культури, підготовки до участі в естетизації найважливіших сфер життєдіяльності дітей та молоді. Тому метою дослідження є розкриття особливостей методики організації естетичного виховання студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності.

Сучасна система вищої педагогічної освіти спрямовує свої зусилля на створення умов, що забезпечуть реалізацію потенційних можливостей студентської молоді реалізувати естетичний досвід у діяльності, орієнтованій на пізнання, збереження, пропаганду та примноження прекрасного дійсності. Успішному вирішенню цієї задачі сприятиме системний підхід до естетичного виховання студентів вищих педагогічних навчальних закладів у процесі культуротворчої діяльності.

Культуротворча діяльність, спрямована на естетичне виховання студентів, передбачає закріплення на рівні їх свідомості необхідних понять та уявлень про прекрасне, розвиток естетичної активності, пов'язаною зі створенням та примноженням краси у повсякденному житті і праці. Як зазначає О.Шевнюк, культуротворча діяльність студентів має спиратися на результати діалогового спілкування в педагогічній взаємодії, яка спрямовується на розкриття значущих культурних цінностей і смислів [5, с. 87].

Виховний процес завжди орієнтовано на досягнення мети, зокрема на переконання О.Коберника, результат виховного процесу залежить від його цілеспрямованості [2; 3]. На думку вченого "цілеспрямованість є найважливішою характеристикою виховного процесу, яка будується на передбаченні й здійснюється відповідно до поставленої мети [2, с. 23]. Визначена мета виховання свідчить про усвідомлення кінцевого результату виховної діяльності. Зважаючи на те, що культуротворча діяльність є різновидом освітньо-виховної роботи, то вона має цілеспрямований характер. Тому в її організації важлива роль надається розумінню мети цього процесу.

Отже, перед учасниками даного процесу виникає необхідність усвідомлення того, до чого вони прагнуть. Уважаємо, що теоретичне осмислення цього питання дозволяє твердити, що організатори культуротворчої діяльності повинні спрямовувати її на формування естетичної свідомості студентів вищих педагогічних навчальних закладів, готувати їх до збереження, збагачення та примноження цінностей у матеріальній, соціальній сфері та мистецтві. Результатом естетико-виховного впливу в системі вищої педагогічної школи є формування здатності студентів активно використовувати цінності у спілкуванні, пізнанні та творенні.

Необхідно зазначити, що досягнення мети та ефективність естетико-виховних впливів забезпечується реалізацією відповідних завдань, які усвідомлюються організаторами освітньо-виховної роботи і у подальшому впроваджуються. Важливо, що організацію культуротворчої діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів, здійснювану викладачами, кураторами академічних груп, керівниками творчих колективів гуртків тощо було орієнтовано на вирішення чітко окреслених завдань:

- спонукати студентів до творчої діяльності;
- ознайомлювати з естетичними цінностями у процесі культуротворчої діяльності;
- сприяти виявленню естетичної активності;
- формувати здатність творчого перенесення набутих знань й умінь у нові ситуації.

У вищій педагогічній школі зазначені завдання естетичного виховання студентів у процесі культуротворчої діяльності можуть бути успішно вирішені, якщо буде спрямованість на використання естетичних цінностей у процесі спілкування, їх активне пізнання, усвідомлене збереження та примноження.

Культуротворча діяльність може набувати ефективного характеру, якщо організатори будуть урахувати її основні функції: навчальну, розвивальну та виховну, а відтак цілеспрямований, системний підхід до організації естетичного виховання студентів у процесі культуротворчої діяльності забезпечує виконання її основних функцій. Тому здійснення культуротворчої діяльності в роботі студентських клубів, гуртків, творчих колективів, студій організовується на основі передачі студентам необхідних знань про основні естетичні поняття, категорії, закономірності, принципи, закони, положення тощо, які забезпечують глибоке сприйняття і осмислення прекрасного в дійсності та мистецтві, сприяють формуванню умінь та навичок пізнання, збереження та примноження цінностей дійсності.

Адже на сучасному етапі знання про прекрасне в природі, побуті, у соціальних відносинах, у художній творчості та їх практичне використання набувають актуального характеру в розвитку особистості в умовах культуротворчої діяльності. Така діяльність реалізується у вищій педагогічній школі у різних формах, збагачує естетичну культуру студентської молоді, розвиває у неї естетичні смаки, ідеали, допомагає перетворенню знань у світоглядні позиції та переконання.

Культуротворча діяльність здійснює виховний вплив на особистість студента, формує його художній та естетичний світогляд, естетичну свідомість, у цілому естетичну культуру. Зазначені вище положення свідчать про те, що суттєву роль в організації естетичного виховання студентів вищих педагогічних навчальних закладів у процесі культуротворчої діяльності відіграє чітке спрямування культуротворчої діяльності на розв'язання завдань естетичного виховання студентів та використання її функціональних можливостей.

Досягнення мети та завдань естетичного виховання студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності є можливим за умови розробки програмного забезпечення вказаної проблеми. Тому вважаємо за доцільне розробку та реалізацію орієнтовної програми естетичного виховання студентів вищих педагогічних навчальних закладів у процесі культуротворчої діяльності.

Під час організації естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності студенти вищих педагогічних навчальних закладів отримують можливість подальшого естетичного розвитку, який виявляється у збагаченні їх естетичного досвіду, набутті уявлень і понять про прекрасне, освоєнні естетичних цінностей, виявленні активності у процесі комунікативної, пізнавальної діяльності та творчості. У забезпеченні цього процесу важливу роль відіграє вища педагогічна школа, яка характеризується прагненням реалізовувати на практиці принцип гуманітаризації та естетизації освітньо-виховної роботи. Це є можливим за активної участі викладачів вищої педагогічної школи, що визначається їх бажанням передавати необхідний естетичний досвід студентам.

Залежність педагогічного забезпечення від особистості викладача, його естетичної та педагогічної культури розкрито в педагогічних дослідженнях Н.Бутенко, Ю.Максимчук, Н.Миропольської, О.Софіщенко, О. Рудницької, О. Шевнюк та ін. Визначаючи необхідність організації естетичного виховання з огляду на цю педагогічну умову, Н. Миропольська зазначає, що впевненість, особистісна зацікавленість педагога, глибоке усвідомлення важливості формування в особистості вищих потреб мають безпосереднє відношення до естетичного виховання [1, с. 12–13]. На думку науковця, це можна підтвердити тим, що коли викладач вищої школи забезпечує процес естетичного виховання, він неминує буде стикатися з усталеними, сформованими смаками, стереотипами та потребами студентської молоді, причому певна кількість буде відрізнятися "глухістю" та "сліпотою" почуттів, незначним рівнем сприймання високого мистецтва.

Вища педагогічна школа готує майбутніх учителів, спрямовує свою освітньо-виховну діяльність на підготовку студентів до використання естетичних цінностей. Важлива роль у цьому питанні належить викладачам, організаторам виховного процесу, а ефективність залежатиме від усвідомлення працівниками вищої педагогічної школи змісту та шляхів естетичного виховання в процесі культуротворчої діяльності. Водночас особливе значення відіграє сформованість умінь та навичок викладачів щодо організації виховного процесу, пов'язаного з культуротворчою діяльністю. Викладачі мають виявляти позитивне ставлення до розв'язання цих питань, усвідомлювати необхідність естетичного виховання студентів, бути готовими до використання естетико-виховних можливостей культуротворчої діяльності, упроваджувати сучасні форми і засоби збагачення естетичних знань, понять та уявлень молоді під час освітньо-виховної роботи.

Розробка та реалізація орієнтовної програми естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності передбачає спонукання студентів до ознайомлення з системою естетичних цінностей у предметно-природному, соціальному і художньому середовищі, оволодіння різними формами культуротворчої діяльності та способами естетичної активності, формування потреби творчого застосування набутих знань й умінь на практиці.

Використання в процесі культуротворчої діяльності прийомів порівняння, зіставлення, ретроспективи допомагає студентам усвідомлювати взаємозв'язок естетичних явищ та подій. Вони мають змогу побачити, як змінювалися оцінки одного й того ж явища, вчитися сприймати естетичні характеристики в умовах, у яких вони виникли та розвивалися поряд із сучасними поглядами, висловлювати особисте естетичне ставлення до природних явищ, предметів, художніх творів тощо.

Основою орієнтовної програми естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності є використання форм, спрямованих на формування інтересів, орієнтацій та потреб майбутнього вчителя. Багатоплановість сприйнятого під час естетико-виховного впливу породжує у студентів багатогранність понять та уявлень про прекрасне.

Культуротворча діяльність студентів допомагає в сприйнятті творів мистецтва, а також явищ і предметів навколишнього середовища. Поступальний розвиток творчої уяви студентів, художньо-естетичне ставлення до навколишнього середовища зумовлюється естетико-виховним впливом.

У процесі культуротворчої діяльності народжуються естетичні цінності, узгоджені з ціннісними орієнтаціями студентської молоді. За участі у культуротворчій діяльності поповнюється естетичний досвід особистості, відбувається використання різних способів естетичної активності, виявляється можливість спілкування з естетичними явищами, освоєння естетичних цінностей, аналіз, порівняння та оцінка естетичних явищ.

Ураховуючи зазначене, під час розробки орієнтовної програми естетичного виховання студентів вищих педагогічних навчальних закладів у процесі культуротворчої діяльності було виділено такі розділи:

1. Організація естетичного виховання студентів засобами предметно-природного середовища у процесі культуротворчої діяльності.

2. Організація естетичного виховання студентів засобами соціального середовища у процесі культуротворчої діяльності.

3. Організація естетичного виховання студентів засобами мистецтва у процесі культуротворчої діяльності.

Розробка орієнтовної програми естетичного виховання студентів надає можливість усвідомити основні завдання та способи естетичної активності щодо організації культуротворчої діяльності. Керівництво діяльністю студентськими гуртками, творчими колективами, студіями покликані здійснювати відповідно до функціональних обов'язків куратори, викладачі та інші організатори позааудиторної роботи зі студентами. Основними завданнями педагогів є правильне визначення мети, планування майбутньої спільної діяльності, узгодженої з плануванням освітньо-виховної діяльності університету загалом, відпрацювання спільно зі студентами питань змісту і форм культуротворчої діяльності гуртків, творчих колективів, студій, визначення і постановка перед студентами завдань і своєчасне надання їм допомоги в їх реалізації, підбитті й аналізі результатів діяльності студентських колективів. Робота студентських гуртків, творчих колективів, студій є комплексною формою організації культуротворчої діяльності. Орієнтовна програма базується на системному підході, який, на думку О. Коберника, під час моделювання виховної роботи мінімізує "педагогічні експромти, перетворює її з маловпорядкованої сукупності дій педагогів у цілісну спроектовану педагогічну взаємодію, робить його цілеспрямованим, адресним і усвідомленим у визначенні виховної стратегії" [4, с. 37].

Реалізацію орієнтовної програми естетичного виховання студентів спрямовано на формування здатності творчого перенесення набутих знань й умінь у нові ситуації, що ґрунтується на системі знань про естетичні цінності в предметно-природній, соціальній, мистецькій сферах. З цією метою доцільними є використання викладачами вищої педагогічної школи в організації естетичного виховання студентів комплексу різних форм культуротворчої діяльності: фестивалі та огляди студентської аматорської творчості (традиційна назва "Студентська весна"); гуртки художньої самодіяльності; культпоходи у театри, кіно, на виставки, в музеї, які в підсумку передбачають ситуації обговорення, аналізу тощо; народні університети культури; факультети громадських професій; факультети естетичних знань; клуби любителів мистецтва; кіностудії; кінолекторії, студентські театри естрадних мініатюр (СТЕМ); художні студії; студентські клуби; гуртки образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва; клуби за інтересами; студентські агітбригади, інститутські картинні галереї, інформаційно-творчі центри з естетики, фольклорні експедиції, зустрічі з майстрами мистецтва тощо. Педагогічний ефект таких заходів полягає в тому, що студенти у спілкуванні безпосередньо відчувають романтику і радість культуротворчої діяльності. А це, в свою чергу, стає основою пізнавальної зацікавленості до змісту прекрасного у цінностях природи, результатах діяльності, міжособистісних стосунках,

творах мистецтва, що впливає на формування естетичних інтересів студентів, а також стимулює і виховує їх як особистостей.

Актуальним на сучасному етапі є спілкування з мистецтвом через екскурсії в музеї, виставки, зустрічі з майстрами мистецтва, під час яких реалізується зв'язок особистості з суспільством, засвоюються загальносуспільні норми, що сприяє якісним змінам в естетичній свідомості. У процесі цих заходів відбувається розвиток творчого бачення, пам'яті, уяви, накопичення знань. Системне ознайомлення студентів з цінностями культури дає можливість комплексно сприймати мистецтво як джерело набуття досвіду, а засвоєнні знання щодо змісту певного його виду передбачається використовувати у процесі культуротворчої діяльності. Виконання завдань з підготовки до конкурсів, оглядів допомагає формуванню естетичного світогляду студентів, дає змогу використовувати здобуту інформацію, систематизувати і у порівнянні вибирати найповнішу і суттєвішу. Виховання потреби в мистецтві сприяє усвідомленню його значущості, формуванню поглядів, смаків, ідеалів.

Практична реалізація орієнтовної програми естетичного виховання студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності передбачає використання викладачами таких способів естетичної активності як емоційне реагування на виразність, кольорове забарвлення, витонченість предметів пізнання; відчуття і розуміння естетичного в цінностях предметно-природної, соціальної сфери та мистецтва; генералізація естетичних знань, їх узагальнення і систематизація, використання цих знань у творчості.

Водночас виділена складова організації естетичного виховання студентів вищих педагогічних навчальних закладів у процесі культуротворчої діяльності має на меті формування умінь її організації, дотримуючись діалектичної єдності особистісного і діяльнісного підходу як умови формування естетичних знань. Використання особистісно-діяльнісного підходу зумовлено його основами, досліджено психологами Б. Ананьєвим, Л. Виготським, А. Леонтьєвим, С. Рубінштейном та ін., де особистість розглядається як суб'єкт діяльності, який формується в діяльності та спілкуванні з іншими людьми, визначає характер цих процесів. Організація студентських фестивалів мистецтва, конкурсів відеофільмів, літературних, української пісні тощо вимагає знань про культуру, активізує творчу уяву, фантазію студентів, стимулює їх естетичне сприйняття.

Важливим аспектом культуротворчої діяльності є формування індивідуального стилю діяльності, який розвивається завдяки створенню студентам можливостей здійснювати освоєння цінностей дійсності різними способами естетичної активності, їх інтерпретування та естетизації. Його доцільність зумовлюється провідною роллю естетичних почуттів у процесі культуротворчої діяльності, яка виражає особистісне емоційне ставлення до світу, а спілкування з цінностями предметно-природного, соціального, художнього середовищ створює умови для вияву цих почуттів.

Ефективність естетико-виховного процесу зумовлена систематичним проведенням занять творчих колективів, гуртків тощо та залежить від реальних педагогічних умов вищих педагогічних навчальних закладів. Для успішного здійснення культуротворчої діяльності, на нашу думку, необхідно варіативно використовувати групові та індивідуальні форми роботи. Поділ студентів на групи здійснюється на основі змісту культуротворчої діяльності, рівня активності її учасників. Наприклад, підготовці відеофільму на фестиваль відповідає групова форма культуротворчої діяльності, де враховуються такі якості, як здібність до взаємодії, комунікативність її учасників, лідерство. Вона потребує розподілу роботи за напрямками: складання сценарію і підготовка місця зйомок, створення сюжету, виконання ролей, моделювання ситуацій, підготовки костюмів тощо. Особливої уваги заслуговує написання сценарію, який потребує досить великого обсягу знань з кіномистецтва, літератури, театрального та сценічного мистецтва тощо.

Індивідуальні форми використовуються протягом процесу створення відеофільму у процесі роботи зі студентами, які виконують обов'язки режисера, актора, костюмера, декоратора, що вимагають індивідуальних здібностей, можливостей, творчого потенціалу.

Отже, здійснення культуротворчої діяльності передбачає наявність творчої індивідуальності майбутнього вчителя, вимагає від нього системи знань і вмінь, які формуються у процесі пізнання, збереження, прогнозування і примноження культурних цінностей. А це ґрунтується на готовності кураторів до організації естетичного виховання шляхом залучення студентів до освоєння естетичних цінностей і характеризується тим, що в центрі уваги студентів вищого педагогічного навчального закладу знаходяться такі питання, як гармонійний і всебічний розвиток особистості, поєднання емоційного і раціонального в освітньо-виховній діяльності, стимулювання творчої активності. Студенти вищого педагогічного навчального закладу повинні володіти способами естетичної активності, на яких ґрунтується культуротворча діяльність: а саме, здійснювати інтерпретування та практичні кроки у напрямі їх естетизації, здійснювати аналіз, порівняння та оцінку естетичних явищ різних середовищ, виявляти інтерес та ставлення до естетичних явищ дійсності та мистецтва. Перспектива подальшого дослідження полягає у більш ґрунтовному вивченні способів естетичної активності студентів із урахуванням специфіки їх фахової підготовки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аболина Т. Г. Эстетическое воспитание в школе / Т. Г. Аболина, Н. Е. Миропольская. – К. : Вища шк., 1987. – 94 с
2. Коберник О. М. Проблеми цілеутворення в теорії і практиці виховання / О. М. Коберник // Рідна школа. – 2002. – № 11. – С. 23–25.
3. Коберник О. М. Прогнозування виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі / О. М. Коберник // Рідна школа. – 2005. – №6. – С. 22–25.
4. Коберник О. М. Теоретичні та методичні підходи до проектування виховного процесу у школі / Коберник О. М. // Зб. наук. пр. Пед. науки. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2003. – Вип. 35. – С. 30–37.
5. Шевнюк О. Л. Структура і функції культурологічної освіти майбутнього вчителя / О. Л. Шевнюк // Педагогіка і психологія. – К., "Педагогічна преса", 2003. - № 1(XXXIII). – С. 81–89.

Королёва И.И.

МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОРГАНИЗАЦИИ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В данной статье раскрыты особенности методики организации эстетического воспитания студентов высших учебных заведений в процессе культуротворческой деятельности, которые обеспечивают формирование способности студентов активно использовать ценности в общении, познании та творчестве.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, эстетизация учебно-воспитательного процесса, культуротворческая деятельность, эстетическое развитие, эстетический опыт.

Koroleva I.I.

METHODICAL ASPECTS OF THE ORGANIZATION OF AESTHETIC EDUCATION OF UNIVERSITY STUDENTS

Dana In the article the specialized nature of the organization of aesthetic education of students in higher education institutions in the cultural and creative activity, which ensure the formation of students' ability to actively use the value in communicating that knowledge creation.

Key words: aesthetic education, aesthetic quality of the educational process, cultural and creative activity, aesthetic development, the aesthetic experience.